

A TÖRTÉNET MÉRLEGÉN

Ünnepi beszéd

1934 évi október 31-én
Budapesten a pesti Vigadóban rendezett
reformáció-émlékünnepen elmondotta

D. Kapi Béla

a Dunántúli Evangélikus Egyházkerület püspöke,
az Országos Bethlen Gábor Szövetség társelnöke.

A füzet ára 50 fillér

A tiszta jövedelem
az Országos Bethlen Gábor Szövetség
diákjóléti céljaira szolgál

B u d a p e s t , 1 9 3 4

Kiadja az Országos Bethlen Gábor Szövetség, Rákos-u. 3.

A TÖRTÉNET MÉRLEGÉN

Ünnepi beszéd

1934 évi október 31 én

Budapesten a pesti Vigadóban rendezett
reformáció-émlékünnepen elmondotta

D. Kapi Béla

a Dunántúli Evangélikus Egyházkerület püspöke,
az Országos Bethlen Gábor Szövetség társelnöke.

A füzet ára 50 fillér

A tiszta jövedelem
az Országos Bethlen Gábor Szövetség
diákjóléti céljaira szolgál

B u d a p e s t, 1 9 3 4

Kiadja az Országos Bethlen Gábor Szövetség, Rákos-u. 3.

Fráter és Társa, Budapest VII., Akácfa-u. 13. Telefon : 40-6-20.

Társelnökünk ünnepi beszédét kettős céllal adjuk közre :

egyrészt azért, hogy a beszéd hiteles szövegét rendelkezésére bocsássuk mindazoknak, akiket érdekel;

másrészt pedig azért, hogy e füzet tiszta jövedelmével az inséges protestáns diákságot támogassuk.

Budapest, 1934. november hó.

ORSZÁGOS
BETHLEN GÁBOR SZÖVETSÉG

Mélyen tisztelt Ünneplő Közönség !

Reformáció ünnepe, mint minden történeti emlék-
ünnep, tűzgyújtás az emlékezés bércormán. Csodál-
kozva tekintő emberarcok hajolnak föléje s szemük
tükrében meglátják a történeti esemény jelentőségét.
(Ugy van ! Ugy van !)

Avagy olyan ez az emlékünnep, mint ezüst harsona
harci zengése, hallatára gyorsabban száguld ereinkben
a vér. Legendákat mesélő, őszszakálu öregember, hős-
költeményeket éneklő lantos. Szavukra hitvallók, re-
formátorok, templomjáró bizonyágtevők diadalmas
serege indul hosszú, lassu menetben.

Reformáció ünnepének ez a tetszetősebb, lelket
rázó formája, amely azonban, — mint már azt az el-
nöki megnyitó is megállapította, — nem elégít ki min-
ket. Nem lehet ez a mai ünnepség a történeti esemé-
nyek egyszerű regisztrálása. Nem lehet az egyházi ön-
tudat lángra lobbantása sem, amely megalégszik hő-
sök emlékének felidézésével és azt a történeti öntu-
datot ébreszti a lélek mélyén, amely gyökereit négy
évszázad történeti küzdelmébe és mártir szenvedésébe
bocsátja. (Ugy van ! Ugy van !)

Minden történeti emlékünnep, így hát a refor-
máció ünnepe is : *mérlegre helyezés*. Ezen a napon
mérlegre helyezi a történet keze mindazt, amit a re-
formáció és protestantizmus gyűjtőneve alatt szok-
tunk összefoglalni és mérlegre helyezi azokat is,
akik életük homlokán a reformáció és a protestan-
tizmus bélyegét tartoznak ragyogóvá tenni.

Lássuk tehát önmagunkat a történelem mérlegén.
Mit adott a reformáció, amit csak ő adhatott és mit
ad ma, amit rajta kívül semmi sem adhat meg ?

1. A reformáció a lélek-üdvösség kérdésének megoldását hozza magával. Örök vágyat, örök kezdetet és örök szükségességet. Szent nyugtalanság tüzzikráját rejti az ember szívébe, forrongásba korbácsolja lelkét.

Hozza magával Luther barátcellájában átélt, önkínzó lelkiválságát, mely színjátékot mindenkinek végig kell szenvednie, aki meg akarja érteni a reformáció örök törvényét.

Hozza magával Kálvin genfi fogadói élményét, mely nélkül üres és tartalmatlan az Isten felé elinduló lélek.

Hozza magával az embererő és életérdem teljes csődjét. Magukat megismerő gazdag ifjak, porból kiáltó bűnös asszonyok kiáltását veti láztól cserepezett ajkakra : Oh, én nyomorult ember, kicsoda szabadít meg a halál testéből !

Hozza magával az egyház hatalmának és üdvösségbiztosító erejének csődjét !

Ezt hozza magával ma is ! Embermilliók feje felett megállítja Luther 95 tételének bűnbánati himnuszát : Térjetelek meg ! Krisztus azt akarja, hogy az ember egész élete egy nagy megtérés legyen ! El hát mindazokkal a prófétákkal, akik azt mondják : béke, béke és nincsen béke ! Ellenben üdv azoknak a prófétáknak, akik azt mondják Krisztus népének : kereszt, kereszt és nincsen kereszt ! Intsük a keresztyéneket, hogy fejüket, a Krisztust, keresztben, halálon és poklon át követni igyekezzenek ! Inkább sok szorongattatás közt jussanak a mennyországba, mintsem hogy magukat a békével áztatva, elbizzák.

Ezt adta a reformáció az örök embernek : a lélek-üdvösség kérdésének megoldását. Ez az örök vallási érték, amit csak a reformáció adott meg és amit ma is csak a reformáció biztosíthat a kegyelmet kereső, bűnbánó emberlélek számára. Megmondja, hogy a lélek problémájának csak egy megoldása lehetséges : Krisztus keresztje. A hozzávezető út kapuján, mint egy világító transzparens, ez a két szó világít az éjszaká-

ban : Sola fide ! De ez a két szó világitó erejét nem az egyház hatalmából, hanem Krisztus keresztjéből nyeri. (Ugy van ! Ugy van !) A lelkiismeret tragédiája a bűnbocsátó kegyelemben oldódik fel. Új élet csak egyképen születhetik : a bűnbánat és kegyelem szintéziseképpen. Bűntudatnál kezdődik a lélek útja, Isten kegyelménél végződik. A lelkiismeret szeges korbácsa kergeti szakadékokon, verőfényes utakon s nem engedi megnyugodni, míg oda nem érkezik ahhoz, aki érte a keresztre emeltetett, keresztről alászállott, hogy őt felemelje, kegyelmével betakargassa, Isten oltalmában, bűnbocsátó kegyelmében elhelyezze.

Ez a reformáció első ajándéka !

Erőtéljes hangsullyal mutatunk rá a reformáció ezen első, alapvető ajándékára, mert négy évszázad elmúltával sokan szívesen látnák a protestantizmust más világitásban és hajlandók azt egyetemes, általános kulturiránnyal azonosítani. Készek az emberiség szelleméletének jelszavaiban összetömöríteni mindazt, amit a reformáció és protestantizmus jelent. Nem tudjuk elég élességgel hangsúlyozni, hogy a reformáció a lélek-üdvösség problémájának a megoldása és addig lesz a protestantizmus lélekérték, nemzeti és emberiségi érték, kulturális és szociális érték, amíg élő lelkiismerettel megőrzi a reformáció első, legnagyobb áldását, amelyből minden más áldás és minden más érték származik : a vallási értéket. (Ugy van !)

2. A reformáció új embertípust formált és formál ma is. Ezzel olyan életszemléletet teremt, mely ma is magán hordozza a reformáció kitörülhetetlen bélyegét. (Ugy van ! Ugy van !) Emberi hivatásunkat Istennel való közösségben állapítja meg. Az ember értékét, valóságát, jelentőségét nem a világhoz való viszonya, nem foglalkozása, műveltsége, társadalmi elhelyezkedése, szociális helyzete, nem is tudományos képzettsége, avagy az egyházhoz való viszonya határozza meg, hanem egyedül és kizárólag az Istenhez való viszonya. Az Istenhez való viszony gyermeki viszony. Ez azonban a függés teljességét, az érzések mélységét jelenti, nem pedig határozatlanságot, önál-

lótianságot és felelőtleniséget. A reformáció által ki-
formált embertípus büntudatában alázatos, istenfélel-
mében pedig bátor. Önmagában erőtlén, csenevész
senki és semmi, de ha Isten kezére támaszkodik, ak-
kor akadályokon diadalmaskodó hős. Önmagában
semmire sem képes, Istennel mindenre képes. Számára
Isten nem élettelen vallási fogalom, hanem élő szemé-
lyiség, aki lelki- és életközösséget biztosít számára.
(Ugy van! Ugy van!) A vele közösségben élés nem
vallási szókép, hanem valóság, erőközlés, magasabb
világba beiktatódás. Hitével kapcsolódik bele az Is-
tenbe. Hite azonban nem dogma, valaminek igazsá-
gul hívése, nem egyházi parancs teljesítése, nem olyan
külső szabályozása az életnek, amelyet felsőbb tekin-
tély, ember, vagy emberi szervezet állapított meg, ha-
nem Isten ígéjéhez való kötöttség, beolvadás az örök-
kévaló Istenbe. Felfogó képesség, önmagáért viaskodó
fegyver, életteremtő elem. Ezt a hitet nem maga
szerzi meg az ember, hanem Istentől kapja. Ketten
együtt teremtik meg: ember és Isten. Verejtékezve,
könnyezve egy életen át viaskodik érte, mégsem szerze-
mény az, hanem adomány!! Saját szenvedése tombol
benne, mégis Istentől kapja! Szive hurjain muzsikál,
mégis felülről szálló lehellet szólaltatja meg, mint az
acelhárfa halk akkordját. (Helyeslés.) Saját élettala-
jába ereszti gyökérszállait, mégis föld és ég találkozik
benne, mint liliom kelyhében a humus ereje és nap-
sugár csókja.

Ez a hit áthatja egész embervoltát. Átépíti belső
strukturáját s megneemesíti élete külső vonalait. Meg-
teremti azt a reformációi embertípust, amely az Isten-
hez való kötöttségben éli a maga önálló, szabad, fele-
lősségteljes életét.

Ez a hit felemeli azután az embert istengyermek-
sége állapotából arra a méltóságra, melyen Isten mun-
katársának nevezheti magát. Belép Isten örökkévaló
munkaprogramjába és megéri, hogy őt Isten köte-
lezi és képesíti is arra, hogy az örökkévaló Teremtő
céljaiért küzdjön, nem mint szolga, hanem mint mun-
katárs. Megéri, hogy „nem az a keresztyén ember dol-

ga, hogy a dogmákról szépen beszéljen, hanem hogy Isten dolgaiban hűségesen munkálkodjék“, mert nem az Isten van az emberért, hanem az ember az Istenért ! (Helyeslés.)

Ide emeli fel a hit ereje a reformáció által kiformált embertípust. Ezt az embertípust csak a reformáció formálhatta ki ! Egyedül ez ad olyan életszemléletet, melyben egészen átalakul az embernek a világhoz, emberekhez, közösségekhez való viszonya, az ember önmaga fölé emelkedik és Isten engedelmes szolgájává válik. (Ugy van ! Ugy van !)

3. Igen tisztelt Hölgyeim és Uraim ! A reformáció új közösségértékelést is hozott. Azzal a nagy igazsággal lépett az emberiség történetébe, hogy két különálló hatalmasság van : az állam és az egyház. Mind-egyik Isten teremtése. Isten mindegyikre különálló és különleges feladatokat bízott. Az egyház hatalom feladata, hogy Isten ígését adja és a szentségeket megőrizze. Az állam feladata, hogy a jogot, igazságot védelmezze és az emberek önmagukban és egymás között való életét olyképpen szabályozza, hogy az ember a nemzet és állam keretei között megtalálhassa életboldogságát és fejlődését. A reformáció felemeli szavát és azt mondja : egyik hatalmasság se avatkozzék a másik hatalmasság körébe, hanem nyujtsanak egymásnak testvéri jobbkezed és segítsék egymást hivatásuk teljes betöltésére. (Ugy van ! Ugy van !)

A nemzet arca is új fényben jelent meg a reformáció világításában. A nemzet Isten teremtése, az emberiségnek juttatott drága ajándék. Engedelmes szerszám az Isten kezében. Bármilyen különbözők legyenek is a nemzet külső adottságai, népességi és elhelyezkedési tényezői, történeti hivatását egyedül csak Istennel való közösségben tudja betölteni. Embertömből nép, népből nemzet csak akkor nemesedik, ha Istenben megtalálja nemzeti életének értelmét és rendeltetését. Ember is csak akkor válik a nemzet tagjává, ha nemzetével való közössége tartalmat, erőt, életvalóságot nyer Istennel való közössége által. A nemzethez csak Istenen keresztül emelkedhetünk fel.

A reformáció politikája mindig nemzeti szolgálat. Szolgálat érdek nélkül, önzetlenül, érvényesülési és hatalmi vágy nélkül, anyagi helyzetének hátrányára, lemondással. Szolgál mindenét odaadva, sokról, ha kell, mindenről lemondva.

Néhányan talán azt mondják, hogy ez rossz politika, mert a politika az eredményért, érvényesülésért és sikerért harcol. De mi azt feleljük, hogy ez jó politika. Jó politika, mert jóságát nem az dönti el, hogy mit jelent az egyes ember vagy az egyház számára, hanem, hogy áldást jelent-e magára a nemzetre. (Hosszantartó lelkes éljenzés és taps.) Jó politika, mert a szolgálat politikája mindig jó, (Ugy van ! Ugy van !) mert a szolgálat politikája az Isten politikája, (Nagy taps.) aki minden munkáját szolgálattá tette az ember javára. (Élénk helyeslés és taps.)

A magyar protestantizmusnak nincsen más követelése a nemzettel szemben, hanem csak az, amit Isten követel a nemzettől, hogy magyarságában legyen az Istené. (Élénk helyeslés.) Nem követel a maga számára hatalmat, uralmat, gazdagságot és kiváltságot, hanem követeli tőle azoknak a nemzeti céloknak szolgálását, amelyek lényéből származnak. Követeli a szabadság biztosítását, a házasság, a család védelmét, a társadalom erkölcsi pilléreinek megerősítését ; követeli a magyar emberértékek megbecsülését és érvényesülését, de sohasem a protestantizmus, hanem mindig a nemzet előnyére. (Hosszantartó lelkes éljenzés és taps.) Követeli a közéleti erkölcsöt (ugy van ! ugy van !) követeli a szeplőtlen becsületnek értékmérővé tételét. (Nagy taps.) A reformációnak tehát nincsen más követelése a nemzettel szemben, hanem csupán a szolgálat azon követelése, hogy erkölcsi, szellemi, kulturális és szociális értékeivel emelhesse, szépíthesse, gazdagíthassa és minél inkább magyarrá tehesse a nemzetet ! (Nagy taps.)

Ezen nemzeti munkára képesíti a protestantizmust az a lényegbeli jellemvonása, hogy önmagát szolgálattá akarja tenni és hiveit szolgálatra akarja nevelni. Alkalmassá teszi ezen munkára emelkedett szel-

leme, melyben erős hitbeli meggyőződése és dacos történeti öntudata meg tud békélni más egyházhoz tartozók vallási és politikai meggyőződésével s áldozatok árán is bele tud olvadni a nemzet egységének munkálásába. (Nagy taps.)

A protestantizmus nemzeti életünkben a legszükségesebb igazságot képviseli : a nemzet történeti küldetését. A legelső teremtő értéket ajánlja fel : az étellel való szolgálatot. A legkönnyebben megoldható jutalmat kéri : a szolgálat boldogságát. Gazdasági válságunkban a legdrágább kincseket ajánlja fel : az evangélium erkölcsi és szociális igazságait. A tőke és munkaerő, a gazdagság és szegénység, jólét és munkanélküliség harcában magával hozza az evangélium szellemét : a békesség lelkét, a testvériség szolidaritását. (Lelkes éljenzés és taps.)

Mélyen tisztelt Ünneplő Közönség ! A történet mérlegéről leolvashatjuk a reformáció értékét. Benne a lélek üdvösség-vágyódása mozdul meg. Új vallási élettípus, új életelv, új életerő igazodik belé az ember életébe. Bölcsőjéből lelkek indulnak el. Kohójában jellemek születnek : a törvény kényszere helyett önmagát önként felajánló nagykoru ember, a törvény járma helyett magát boldogan Krisztus igájába hajtó ember, az egyház helyett saját magáért felelősséget érző ember. Benne kiformalódik az acélos férfijellem. Általa új ideálokkal termékenyül az ember és az emberiség lelke. Csatornáján éltető szellem zuhog emberek és közösségek lelkébe s állandóan termékenyíti az emberiség szellemi életét, kulturáját, erkölcsi világát, életszemléletét.

A reformáció mérhetetlen értéket biztosít és ezek az értékek ránk vannak bízva. Milyen magasságra emelkedhetnék a magyar protestantizmus, ha emberei mindnyájan engedelmes eszközként átadnák magukat az örökkévaló világépítő Istennek ! Ha holttetemek megelevenednének, ha alvó lelkiismeretek lángragyuladnának, ha a vallási élet külső keretei megtelnének a belső hitélet mindent átformáló erejével. Ha az egyház történeti öntudatát áthatná a hívő szív vallási

meggyőződése és erős hittudata. A nemzet szempontjából is mit jelentene, ha a reformáció vallásossága, életpéldája, jellemértéke, mint egy belső tüztől átizzott ércember, végigmenne a magyar temetőn és magyar életmezőn. Ha minden protestáns lélekben fellobbanna a szolgálat lelke. Ha minden protestáns emberben acélvázvá keményednék a protestáns jellem. Ha kicsi, nagy, szűk, avagy széles munkakörben egyképpen protestáns lelkiismeret állna vártát a nemzet örök értékei felett! (Hosszantartó lelkes éljenzés és taps.)

A reformáció történeti mérlegét megállapította már négy évszázad. A protestantizmus értékelése pedig állandóan folyik. Nem szabad azonban elfelejtenünk, hogy a protestantizmus mindig a protestáns személyiségekben él, munkálkodik és diadalmaskodik. A protestantizmus számára nincsen és nem lesz más élet, más küzdelem és más diadal, hanem amit a protestáns személyiségek biztosítanak neki. (Ugy van! Ugy van!)

A reformáció ünnepe ennél a pontnál válik személyes üggyé. Megkérdezi mindenkitől: *hiszed-e* a reformáció örök lelki hivatását? Kezedben tartod-e azt a Bibliát, amelyről sokat hallasz, melyről sokszor beszélsz? *Vallod-e* igazságoknak egyházad tanításait? Elmondhatod-e: tudom kiből hiszek! *Becsüled-e* egyházad történeti multját és drága hagyományait, átveszed-e s átörökíted-e azokat gyermekeidre és unokáidra? *Látod-e* egyházad történeti hivatását, azt az örök küldetést, melyre Isten őt erre a globusra és erre a magyar földre elküldötte? *Vállalod-e* a reformáció lelki, történeti és nemzeti munkájának azt a részét, mely téged, éppen téged hív és vár?

Mélyen tisztelt Ünneplő Közönség! A kérdésekre adott felelet és annak életpecsétje dönti el, hogy mai ünnepségünkön mennyivel lett értékesebbé a reformáció a történelem mérlegén. (Hosszan tartó lelkes éljenzés és nagy taps.)

Fráter és Társa

Budapest, VII.

Akácfa-u. 18.

